ادبي سوغات
د
ع. ب. خدمتګار
Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتګار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسې مخې ته ږدو امید لرو چې د ادب مینان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر یو ځل بیا د پښتو ژبې ادیبانو ته د اقتفا او پیرو لپاره له دې هیلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لویو استادانو په پله پل کیږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پیرو کې لیکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالیږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نیسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسي شعرونو ته سترګې په لار
د "هیواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سریزه او يادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

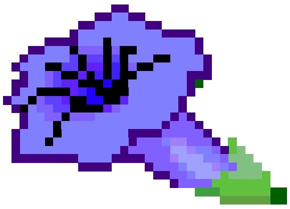

دمجموعې پېژندنه

نوم: ادبي سوغات

ټولونه، سریزه او يادونې: د سرمحقق خدمتګار

ناشر: الفت اکاډمي

مهتمم: عبدالرحيم بختانی

کمپوز: شفق

دچاپ نيټه: مارچ ۲۰۰۲ م

دچاپ ځای: دانش کتابتون

شمير: يو زر نسخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتگار بختانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حــجم ډېر وړوکی دی، مګــر په معــــنوي لحاظ ډېر لــــوی او لـــوړ ارزښت لـــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمــکه غــزل ليکي، الفــت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمـــزه صاحب يې رنګ او خوند زياتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بيا بختانی صاحب ترې د ګلو ګېډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره يـې ځــولۍ غــوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لويه خبره ده.

ښايي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئينان يې قــدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډېره خوشحالئ، په دې ګلورين پسرلي کښې، د ادب دا رنګينه پاڼه، د مــشرانو دا رنګين ســوغات د هــــيواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو وږمو سره يو ځای خپروو او وايو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زيات توفيق سره خير او برکت ورکړي. آمـــــــــــين

ميرويس الفــت

الفت اکاډمي – د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ – له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنـــډه ســـريزه وليکله. د افغانســـتان د ليکوالو ټـولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فيصـــله وکـــړه چې د (ژوندون) مجلې د هديې په توګه دې چاپ شي مجـموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګـر ډير افسوس چې د مجـلې يا انجمن د ځينو کارمـندانو د سـبوتاژ لامله د انجـمن رسـمي فيصله عـملي نه شوه. په داسې حـال کښې چې زه پخـپله د هـمدغې ټولـنې د رياست لومړی مرستيال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پيښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني ليکوال شاعران ياران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشـيد ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره يې (ادبي سوغات) وليد ، خوښ يې شو ، له ما څخه يې واخست، ويل يې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسـته. راغلم. بيا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه اسـتاد رشـيد کابل ته راغلی او بيا هندوسـتان ته ځي. د ډيلي د جواهرلعل نـهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبياتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه ليدی شو او ولاړ. تر اوسه يې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهـيږم چه مجموعه يې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۲ـ۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وريدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډيره تنته وه او د لوستلو نه وه ما له سـره وليکله او د چاپولو په فکرکښې يـې شـــوم.

پرون، ښاغلي مـــيرويس الفت ته مې دا کيسه وکړه هغه په ورين تندي وويل: "بې غمه اوسه!".

- ښايـې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتيجه کښې، دې ته هم رسـيدلي وي چې دلته ديوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاريخ په کوم کولتوري معيار کې واقع يو ؟

فاعتبروا يااولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډیر ښاغلي او منلي شاعران تیر شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه یې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډایه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعـر دی او شعـرونه یې بل رنګ تاثیر لري. پښـتانه هغه لسـان الغیب بولي، په دیوان یې فال نیسي، په شعر یې استشهاد کوي او د "بابا" په سـتر لقب یې نمانځي.

شعر پیژندونکي د رحمان بابا شـعر "سـهل ممتنع" ګڼي او ډیرو شاعرانو د هغه د ډیرو شعرونو اقتفـا کـــــــړې ده.

د هــغه پر مزار، په ادبي غـونډو، راډیـوګانو او خـپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کالیزې مشاعرې کــیږي. دغه مشاعرې زیاتره، د هغه د هنر او شخصیت په یادونو او سـتاینو درنښت مومي او د هـغه د ځینو شعرونو په پیروئ ښـکلې کـیږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبیاتو د تاریخ د رحمان پیژندنې د فصل یوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پریږدو او یواځې د رحمان بابا یو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی ادیب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پیل کړی دی. یو وخت هغه د "روزګار" جریدې ته یو لیک، د رحمان بابا یو غزل او د هغه په پیروئ د محترم سیدشمس الدین مجـروح، ښاغلي امیر حمـزه شـینواري او خپل شعرونه ولیږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـریدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مــئی پنځمې) نیټې په ګڼه کښې خـپور شو. د همدې ورځې په مازیګر، ما د جـریدې دغه ګڼه واخیستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـریدې ادارې ته وسـپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بیا د هـیواد څو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخیستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زیات کړل په دې ډول یوه ښـــکلې رنګــینه ګلـــګیډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربېره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرګنديږي. په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي
ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی
د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلي فرند[۱] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[۲] په متحده عربي جمهوریت[۳] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوې و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. وړم کال[۴] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادونې:

۱ — محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو څخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار اوه نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ — ښاغلي محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر [۱]

ډېر عمر مې تېر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

هیڅ مې حاصل نه کړه په شیخۍ او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه [۲] شي په میخانه

شیخ و شیخي ورد او [۳] وظیفه او ذکر فکر
زه او ساقي جام وباده چنګ وترانه

زه و زاهدانو ته حیران یم دوی و ما ته
دیوانه بده خندد و ده به دیوانه

ګنج د درو[۴] څار[۵] شه د عاشق تر څاڅکي اوښو[۶]
نه خروار د عقل نه د عشق یوه دانه

تیغ د یار له لاسه په مرئ د عاشقانو
هسې لذت کا لکه د میو پیمانه[۷]

خدای لره به درشم په سودا د یار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډېرې مینې په تش بوی د یار شیدا یم[۸]
تل د لندو ختو اوبه لږ وی بهانه[۹]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکـــه زاهـــد زهــــد کــاد يـــــو جـــــــنت دپـــاره
ســــــر ښـــندلـی نه شــــي پــه اوربــــــل د جــانانه

ګـوره د منـــصـور هســـې په دار[10] نــه شـې رحـــــمانــه!
بــې نـــام و نشـــــــان شــــه کـه يې غـــوارې نشـــانه

رحمان بابا

یادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پيژندونکې و. دا شعر يې هم په ډير دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د ديوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کيږي.

(۲) – چاپي ديوان: چې

(۳) – چاپي ديوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبيه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي ديوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخيست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبيه څرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړۍ مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق يوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نيسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي ديوان: اوښکو

(۷) – چاپي ديوان: هسې لذت کاندي جوړ د ميو پيمانه

(۸) – چاپي ديوان: شوم

(۹) – چاپي ديوان: تل د لمدو خټو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي ديوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي ديوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښېمانه

سترګې مې دي ورېږي د زړه کور مې ويرانه
حلق مرۍ مې وچه غواړم ډکه پيمانه

ای ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بيا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړی په لوستلو د کتاب کړ
هيڅ د حقيقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند يې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[۱] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سياست ميدان ميره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه ديوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قيل و قال و په روا په روا نه[۲]

قول که عمل که فکر او خيال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د يوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستمه کور کښې خېلخانې مې راته وويل:
ځه![3] دلته دې نشته نور نه آب او نه دانه

اوس مې پناه راوړه ستاسو سيمې ته، رندانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او ميخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبير وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستئ ښکلې دنيا چې هلته نشته دی
چل فريب نه مکر نه ريا نه بهانه

مينه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترګې مستې جانانه

ما نيولی پير رحمان امام د شاعرانو
وايم په حجره کښې د ده ښکلې ترانه

«ټول عمر مې تير شو بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه»

سيد شمس الدين مجروح

يادونې:

(۱) — وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټوليدو او جرګې ځای.

(۲) — ناروا

(۳) — په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وینم بیا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پیمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصیحتونه
وو ایه شاعره! حقیقت بې باکانه

شیخ دې خپله ږیره کړي شانه د بل د پاره
ما دی زړه بایللی په اوربل د جانانه

چیرته سپینه ږیره چیرته ول ول توري زلفې؟
چیرته د بوډا تګ چیرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي یوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډېر په تنګ یم
غواړمه ژوندون لره څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځیر ځیر چه وکتل سیاستونه
مکر و، فریب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډير ښه لال [۲] د سياست د ښامار خوله کښې
ورشه که لرې منتر افسون ساحرانه

مه غواړې له ما نه سياسي مهارتونه
راغلمه پاک زړی سياست نه بيگانه

هغه چه د وخت حاکم ته وايي زمامدار
ځانته قايليږي په جلب او گاوخانه

کله آزاديږي د عمرو اسير فکرونه؟
خدای دې د چا نه کړي ذهنيت [۳] غلامانه

وايي غلامان په غلامئ باداران شوي
واوره د محمود او ايازانو افسانه

مونږ لا اسيران يو د خانانو د پيرانو
يو د مکر دام لري او بل يي زولانه

گرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وايه چه دام د زاهد نه لري دانه

وږي يو بربنډ يو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عياشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پته دانه

ډير خلک په بند کښې دي د لږو صاحبانو
خان او بيگ لري د طلسمونو جيلخانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شي په چل ول له اسارته خلاصيدلی
يو اقدام پکار دی رندانه او مردانه

دا د خان نوکر که هر څه بد وايي الفت ته
غواړم له آزادو قضاوت آزادانه

ګل پاچا الفت

يادونې:

(۱) — په روزګار کښې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب کړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځکه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) — لعل، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا څرګنده ده د ښامار په خوله کښې لعل د پخوانو فولکلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي کښې ګونګي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره کيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګي او ترټري وو. سمه او څرګنده خبره يې نه کوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلک تير ايستل.

(۳) — په اصل کښې: خدای دې چا نکړی ذهر نهيت. چه دا څرګنده طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــــزل

ولــیــکه قـلـــــمه! یــو غـــزل ښـــــه جــــــانانه
پـــریــــږده چـــه ویـــــیږي دا دوه ژبـــــې زمــــــانـه

میـنـه د زلـفـانـو بې له خاله (پښـــــیماني)(۲)شي
نـه ورتـلـه (تـش دام) (۳) تـه وي چـه نـه لـــري دانـه

پـورتـه شـه بیـان په افـسـانه کښې حقـیقت کـــړه!
بـیـا لـه حقـیقت نه راښـکاره کـــړه افســــــانه

چـیـرته جـمـیعـت چه پـریشـانـــي دې ده په برخه
ښـکلــــیـه جـــوړوم دې د کـمـخـــــیو بـهـانـه

خـوی چـه د سـاقي مې دریابي غـوندې ښکاریږي
نـن مـې جـــــوړ پـه کار شـوه لـغـزشـونـه مسـتانه

تـا چـه کـړه را وړانـدې مـا په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه ســاقـي لاړه پـه دې مـــــنـځ کـښـې پـیـمـانـه

حســن هغـه یـو دی چه پـه هر محـل کښې ښـکاري
ځـان چـه غـورځـوي پـه هـره شـمـعـه پـــــروانـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا خو دا خپل غږ راته پردي غوندي ښکاريږي
یا مې جنون وکړه ابتدا په ویرانه

شیخه ! د ربښتیا ویل په خوند به هله پوه شې
ستا چه د حمزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) — په روزګار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهیږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهیږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزګار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مګر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشه ترانه

چاته چه کعبه وي دستانه او اسانه
مه غواړئ هغو ځنې خبرې رندانه

ژبه چه شي غوره په اغا! بلې! صاحب باندې
نه شي چليدی بيا په رښتيا صادقانه

غله زمونږ د مال و د ناموس او د ابرو دلته
غواړي عزتونه مونږ نه هم احمقانه

نس ډکوي دلته مګر زړه يې امريکې وړی
خدايه! له وطنه هيڅوک مه کړې بيګانه

څو پورې به نورو لره ګورو او پسخيږو مونږ؟
راشئ چه ودانه کړو دا خپله ويرانه

دې ماړه هيواد کښې به تر څو پورې مونږ وږي يو؟
وباسئ د غلو له جيبه پټه خزانه

خلک مو په کليو کښې ړنديږي د شرمبو پسې
غواړي څوک په کومو سترګو ډکه پيمانه

عصر د سپوږمئ کښې لا سپوږمئ مې په کيږدئ ده
دا يو حقيقت دی نه چه هسې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کیږي هیڅېږي په یو ګل پسرلی نه کیږي[1]
راشئ چه کړو جوړه له وطن نه ګلخانه

پیر د زمانې کښې څه توندي په توندئ راوله
عمر ضایع مه کړه بیهوده په زمانه

مینه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ایثار غواړي
نه شي جوړیدی وطن په تشه ترانه

مینه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولس د ارماندونه نشانه

زر او سل خبرې سر یې یو: دا خلک کار غواړي[2]
خو - جوړه له سرکار شوه د خبرو کارخانه

څوک چه وي کاهل نو دا ملت به هم جاهل ګڼي
"دیوانه به ده خندد و ده به دیوانه"

څو چه خلک مست شي د وطن په محبت باندې
ولیکه شعرونه بختانیه! مستانه

عبدالله بختانی

یادونې:

(۱) – په یو ګل نه پسرلی کیږي. (پښتو متل)
(۲) – سل خبرې سر یې یو ...... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګـــــــيه!

پـــــورتـــه شـــه زړګـــــيه غــــزل وايــــه مســــــتانه!
ګــــــډا کـــــوه! نځـــــاکـــــوه! ديــــوانه ديــوانــه

دلـــته هـــوښـــــياري، شعـــــور، احساس څه حاصل نه لري
ځـــه مســــتانــه ګــــرځه پــه ويـــــــرانه ويــــــرانـــه

دتـــل ژونـــدون دپـــاره شـــهامت او شــجاعت وکـــــړه!
دحســـن پــه ډيــوه بانـدې خــپل ځـان کـــړه پــــروانه

ژونــد د حـــــرکت او د خـــــدمت حقـــــيقــي نــوم دی
وســـــوزه پـــــه اور بـــانـــدې د بتــــو بتـــخانه

ستـا پــه مـال دولـت بـانـدې نـور ځـوانـان مسـتـي کـــوي
پــاځـــه ورشــــه وګـــوره د مـــــــــيو ميــــخانــه

پـه مـــړو مـــړو کـــتلو کښـــې د غـــم نه بل څه نشـــته دی
ځـه سـاقـي نـه واخـلـه د ســـــرو ســــترګو پيــــمانه

مســـت شـــه پـــه مســـتئ کښـــې په رقيب باندې حمله وکړه!
ځـــان ورځـــينې خـــلاص کــــړه د نيشــــې پـه بهــانــه

لاړ شــه خـــــرابات تـه لـه رنـدانـو ســره يـوځـاى شــه
مـــاتـــې کـــــــــړه پښــــو نـه دې د طـمـــعـــې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـه لــــکه انســـان غـــونـدې له خـــلکو سره انس وکړه!
پـریـږده چـه زاهــــد لـه خـــــلکو ناست وي بیـــګانه

شــیخ چـه د خـــپل مــیخ د کلـــکولو دم دعـا کـــوی
تـه هـم خـــپل ســـر کښـــیږده د مـــیخـور پـــه استانه

دنیـا پـه حـقیقت کښې آزاد ژونـد تـه پیـــدا شـــوېده
ژونـد د انســــان خــــوند کـــړي پـه رښــــتیا ازادانه

دوره د ژونـدانــه خـــو پـــه هـــر قســـم تیـریدونکې ده
ښـه ژونـــدون هغــه دی چـه یـې کـړې عـــاقـلانـه

تـا کـــه پـه (مســـتئ) کـښـې د عـــزت دپـاره کار کـړل
اوس بـــه درنـــه جـــــــــوړه وه د درو دردانــــه

ویــــاړمـــه چـه تـه هـم د مســـتانو ســـره یـار شـوې
پـه ګـــډ اواز بـه وایـــو د غـمـــونـــو تـــرانــــه

چـل ول او غـــولـــولـو تـه رقیب چـه ســیاست وایي
پـه خـــپله یـې خـپل ځـان کـــړ د غـــنمو سیاه دانه

ګفـــتار دې پـه یـــو رنګ (دی او) کـردار دې پـه بـل رنګ
اخـــر بـه غـــوبـل جـــوړ کـــړي دا دوه رنګې زمـانــه

باور وایـــي مــلګـرو د ژونــدون ښـــکلا خـــو فکـر دی
راځـــئ چـــه اول ړنګـه کـړو د فـــکر جــیلخـانـه

سـیدرحمان باور رحـیمي
روزګار جریده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتي [۱] پيړۍ شوه رانه تيره زمانه
نښتی يم د تمې د دامونو په دانه

نه مې متې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپورې خاندي زلميتوب راته ويرونه کړي
څکم د زړګي وينې پيمانه په پيمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا يې ته
نه متاع د دين شوم نه د دهر فرزانه

هيڅ مې حاصل نه کړو په دې ډيرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنيت غلامانه

اب مې د مخ ويوړلو يوې خيټې د پاره
اور دې په نصيب شي او په دې اب و دانه

ډير يم غولولې دی ژوند يو زيارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګريوان څيرې کړم؟
يومې غوښې غوارې بل هډوکې شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سيند يمه اخستی توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـــور غـــمونـه څـه کـــړي؟ مـا ســـره غـم ددې خـبرې دی:
مـــري د ننـګ غـــيرت د جـــوشـــه ډکـــه تـــرانه

زړه تــه رانـــژدې شـــه چــه د زړه پـــه غـــوږو واورې څه
دا خـــبرې نـــه شـــي په نـــاول او افـــســانـــه

بخـــت مې د ســـيزلو او تنـــدی مې د داغـــلو دی
نـــور مـــې د ځـــان نـــه کـــړه رانـــه خپل شـــو بيګانه

نـه هغه خمـــار شـــته نه غـــرور په سـر کښې پاته دی
نـه هغه ساقـي شـــــته نـه بـــاده او ميـــــخانه

زه او زړه ســـره پـــاته په حـــيرانه حيرانئ کښې يو
ديـــوانه بـــه ده خــــــندد و ده به ديـــوانه

ګـــوره ســـيندنيه! خـــپله خـــوله درته بلا نه شي
مکـــړه دا د ژونـــد خـــبرې هـــسې رنـــدانه

ســـــيندنی
روزګار جريده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

يادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تیروم عمر بیهوده په زمانه
نه کومه زه د لیونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شونډې ښه یمه
مه ښوروه ماته کوزړۍ او پیمانه

زه چه لا د ښځلو ګوټ او به ګرځي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به دیره په میخانه

بې د یار د وروځو له محرابه به هیڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښیارو ګریوانونه ریتې پیتې شول
پوه په دغه راز و له پخوا نه دیوانه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سروته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه يم ساقي! نه دې منت وړمه
زه يم د ازل په مېيو هسې مستانه

ماصياده! ستا ټکۍ لومې ښې ليدلي دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فريب دام و دانه

زه قفس د مينې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ايرې به کړمه خپله اشيانه

نوک او ورۍ به بيلې څنګه څوک د يو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره اميانه(۱)

هر څوک بدلولې په تدبير سره تقدير شي خپل
څوک چه وايي نه! ده يوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر(۲) ډير داغونه اتشين لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړې
زه په دغه فن کښې يم استاد د پروانه

ډيره ترې ښوروا د خپلو مټو په محنت ښه ده
زار خوړلې ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته که "مرګ" وايې هم په نره ژبه يې ووايه
خدايږو که مې خوښ شي دا خويونه زنانه[۳]

کله څوک د دار په سر د حق ناره کولې شي
خوښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه د عشق په لاره کښې له خپله سره تير يمه
پوچ پروا مې نشته دی په خيل او خيلخانه

تا که د خپل ملک[۴] د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې ګنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن يم د ليلا نه يم
کړم به په جنت بدله دغه ويرانه

راشه! په خير راغلې! ښه چه مل د ليونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د مينې بېګانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امېل ورنه د غاړې کړي
څوک که ورته يوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

يادونې:

د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډېر عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيټې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده وموندله نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مـړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځای (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځای (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وینم عالمه! که یې څوک راکړي مانه[۱]
پروت یم سر مې ایښې د خپل یار په زنګانه

خوب وینم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترګې د ایاز شومه
پورته د خاموش زړګي نه خوږ د مینې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډمو زمانه

خوب وینم چه ناست یم د جیندي[۲] په یخه غاړه
شاه مې سویلو کښې لکه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسکۍ شوه ماتی[۳] وي چه ژاړه ژاړه!
څکه دې د زړه وینې دا شراب دي مستانه

خوب وینم چه باغ دی د ګلونو او ماښام دی
سرې سترګې ساقي د ساقي سرو ګوتو کښې جام دی
لاس په سیتار پروت لېونی مست لکه خیام دی
اړۍ[۴] پرې نرۍ نرۍ د مینې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شونډو کښې شراب او په کوکۍ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهار لاړمه
خوا له دجانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر[۵] لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موتې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کر و کور شومه
خوب یوړل خوبونه را ژوندۍ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه![۶]

عبدالغني خان
حیدراباد جیل – ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جیندي – د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته یې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د (ادبي سوغات) د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

هر څوک که مې وازمايي دا ستا په يارانه
اف د شکايت به مې وانه وري زمانه

زه دا ستا د مستو سترګو هغه خمار نه يمه
کوم چې يې چاره کولی نه شي پيمانه

په ښپو کښې مې پرتې دا ستا د مينې زولنې دي
دا چه لېونی يم نه يم سر په ويرانه

څوک چه خپل ټول ژوند يوې شېبې رڼا ته بخښي
زه يم ستا د مخ شمعې ته هغه پروانه

حور، غلمان او واړه جنتونه دې د شيخ وي
زما دې يو پوزې ځای ستا په ښکلې استانه

دا چه مې ښکلا سره کلام دی پېيل شوی
دی ستا د جمال تفسير مې هره ترانه

ورکړه چه کمين د زړه دردونه پرې تسکين کړي
خپل د لاس دسمال ورته د مينې نشانه

برکت الله کمين

دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تيار متنونه

۱ – د باچا خان ليکونه – دوهم ټوک
۲ – تازه ګلونه – د ۱۱۲ او سنيو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ – ديوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ – د نعيم جان سندرې
۵ – د بياض ديوان
۶ – د احمدګل شاعري
۷ – د وړو لوبې – د بينا صاحب ليکنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آچې خرخول یې شورنخود او ګندنه
اوس یې د وطن په سر اخیستې بیانه

لا خو مات بنګړي دې د روسیې په غېږ کې وینمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه یارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حیا وکړو
نشته چې توپیر پکې د نر او زنانه

غواړم دانه دار سرې له تا ځنې وطن لره
نه غواړم کندهاره! ستا انارې بېدانه

ولې راته خپل وطن پردې پردې ښکارېږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
یار خو لا په بڼه وهې غته هندوانه

مونږ خو ترې امید د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم ځه صحرا ته لېونیه د حفیظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګرېوانه

ح.ن پیرزاده
سویډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

اباسین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library